

НЕБОЈША РАНЂЕЛОВИЋ*

Правни факултет

Ниш

УДК 327(497.11)»1848»

Прегледни рад

Примљен: 23.12.2018

Одобен: 18.01.2019

Страна: 341-349

КНЕЖЕВИНА СРБИЈА У 1848. ГОДИНИ – АКТИ СУВЕРЕНИТЕТА ВАЗАЛНЕ ДРЖАВЕ

Сажетак: Револуционарна 1848. година оставила је дубок траг и на догађаје у Кнежевини Србији. Вазални статус Србије није био сметња да Србија поступа као држава са свим елементима суверености. „Мађарска буна„ није угрозила само власт бечког двора у Угарској, већ и статус Срба, који су у Аустријском царству имали персоналну аутономију. Слање добровољачких јединица под командом Ствана Книћанина, уз наклоност бечког двора, представљало је акт суверености. Сам Франц Јозеф се према Србији односио као према суседној држави, а не као аутономној турској провинцији. У самој Кнежевини Србији државни апарат се понашао у складу са актуелним историјским тренутком. Иако Народна скупштина Уставом из 1838. године није била предвиђена као орган државне власти, сазвана је на Петровдан 1848. године. Скупштина је сазвана првенствено због догађаја у суседној монархији, али је имала много дубљи друштвени и државотворни карактер.

Кључне речи: Кнежевина Србија, суверенитет, скупштина, 1848. година.

Уводно разматрање

Револуционарна 1848. година у Европи за Кнежевину Србију је имала вишеслојно значење. Та година је представљала средишњицу уставобранитељског режима, који је, са свим својим наличјима, успоставио Србију као кнежевину са свим државним атрибутима. Кратку, али чини се успешну дефиницију уставобранитеља дао је Слободан Јовановић. Он каже: „Уставобранитељима се зове она политичка странка која је извојевала Устав од 1838; оборила кнеза Милоша 1839, а кнеза Михаила 1842; увела исте године на престо Александра Карађорђевића, и под његовим именом владала Србијом све до 1858, кад је успостављена династија Обреновића., (Јовановић, 1990: 26) Вођство уставобранитеља сачињавали су људи које су снага њихове личности, или сплет догађаја, или најчешће и једно и друго, избацили на чело долазећег режима. Најужи круг њиховог вођства чинили су Тома Вучић Перишић, Аврам Петроније-

* necer@prafak.ni.ac.rs

Небојша Ранђеловић, Кнежевина Србија у 1848. години - акти суверенитета вазалне ... вић, браћа Симић – Стојан и Алекса, Хаџи-Милутин Гарашанин и његов син Илија. (Ранђеловић, 2009: 84)

Иако је одредница почетка уставобранитељских времена доношње устава од 1838. године, права владавина Уставобранитеља почиње са одласком Обреновића из Србије. Слаб кнез и јака саветска олигархија, на први поглед представљали су главну одлику овог раздобља. Али ови правно-политички атрибути нису једина одлика овог, за стасавање српске државе, важног периода.¹

Уставобранитељски режим имао је своју идеологију и на унутрашњем и на спољашњем плану. Унутрашња политика Уставобранитеља сводила се на стриктно владање у духу Устава и пратећег законодавства. То је значило стварање бирократске државе са управом без икаквог учешћа народа. Савет јесте био „скуп народних првака,, али Савет, као оличење олигархијских тежњи, није могао да буде замена за Скупштину. Иако одржавање скупштине није било забрањено, скупштине су биле изузетак. Скупштини се прибегавало само када је то било неопходно и када се излаз из државне кризе није могао наћи другде.² По гледишту проф. М. Ђорђевића гарантовање својине, предузетничких и трговачких слобода, од сељака, не тако давно ограниченог феудалним наметима, створило је конзервативног ситног сопственика. Поново ће се сељак сетити скупштине када увиди да га закон, који му је штитио својину, није штитио од законитог губитка својине. (Ђорђевић, 1973: 59)

Уставобранитељски поредак деловао је и опстајао вођен крутим чиновничким системом који је чинио државни апарат. Сам Илија Гарашанин, пишући свом пријатељу Богдану Ђорђевићу, дао је виђење како треба да делује тај систем. Његов идеал је био да грађани дрхте пред чиновницима, а чиновници пред њиховим министром. О учешћу народа у креирању власти није било ни говора. Правитељство је било ту да брине народне бриге и отпразља народне послове, а народ је требало да брине о свом имању и да се понаша

¹ Тако је, иако као орган врховне државне власти према Уставу из 1838. године Народна скупштина није постојала, промена на престолу (након одласка кнеза Михаила) обављена на Скупштини, чији су ауторитет признале и сизеренска и протекторска сила.

² По неким ауторима (нпр. Ч. Митриновић, М. Брашић) у време династичке промене 1842-43. Одржане су четири скупштине: 2. септембра 1842, 26. октобра 1842, 4. јуна 1843. и 28. јула 1843. године. С обзиром на садржину рада и питања о којима је одлучивано, може се извести закључак да се ради о заседањима исте скупштине. На скупштинском заседању 2. септембра 1842. године за кнеза је изабран Александар Карађорђевић, а на заседању 26. октобра прочитан је султанов берат, којим се потврђују одлуке скупштине. Незадовољна чином избора кнеза мимо њеног пристанка, Русија је захтевала да се одлуке претходне скупштине пониште и да се поново приступи избору кнеза. Додатни услов је био да Тома Вучић и Аврам Петронијевић напусте земљу. О овим питањима расправљала је скупштина сазвана 4. јуна 1843. године, да би на следећем (видовданском) заседању Александар Карађорђевић био поново изабран, што је саопштено београдском паши и изасланику руског цара Ливену. За разлику од претходне скупштине, владиним расписом је тачно предвиђено ко улази у састав скупштине. Након одлуке скупштине, на заседању 28. јула, да се Вучић и Петронијевић макар привремено удаље из Србије, Русија је дала пристанак да се одлуке скупштине потврде. Ако би се прихватио приступ поменутих аутора, онда би могло да се закључи да је било пет, а не четири скупштине, јер би се као посебна скупштина могло сматрати и видовданско заседање 1843. године.

у складу са прописима Правитељства. Можда је уставобранитељски однос према народу, држави и власти, у једној реченици, најбоље исказао саветник Јеремија Станојевић: „Море, народ је пупила, а Правитељство тотор, па треба да се стара о њему.., Чињенице казују да је овакав приступ уставобранитељског режима био нужност, јер, како пише Слободан Јовановић „апетит за политичком слободом још се није био пробудио и није се могао пробудити; требало је да се, прво, једна преча потреба, потреба за правном безбедношћу задовољи,.. (Рањеловић, 2009: 85)

Србија и револуционарна 1848. година

Догађаји, које је донела ова година, потресли су Европу и револуционарним таласом пробудили, не само социјалне и политичке процесе, већ и националноослободилачке тежње. Кидање остатака феудализма понело је знак једнакости са тежњом за националном еманципацијом појединих народа. Нарочито велики ломови потресли су Аустрију јер је није мимоишао ни један од поменутих сегмената револуционарних збивања у Европи. На једној страни, револуционарни покрет је на место ментално ограниченог цара Фердинанда и кнеза Метерниха довео тек пунолетног Франца Јозефа и Бахов режим. На другој страни, у Угарској је, оно што је начето револуцијом, прерасло у народну буну у коју су се укључили сви слојеви мађарског живља са јединственим циљем: стварање самосталне мађарске државе. Ова буна није испољила само тежњу Мађара за стварањем самосталне државе, већ и мађарски национални егоизам који је претио да нарочито угрози словенски живаљ на тим просторима. Тако су у гушењу мађарске буне, на страни бечког двора, активно учешће узели тамошњи Срби и Хрвати. Мађарска буна је, међутим, толико узела маха да је Беч, револуцијом начет, није могао сам угушити. Она је коначно угушена војном интервенцијом руског цара, вођеног принципом Свете алијансе, који је налагао братску солидарност према угроженом аустријском монарху.

Хрвати, које је повео бан Јелачић, ратовали су против мађарских устаника, не са циљем да одбране нека велика стечена права, већ да помогну Бечу да спречи стварање мађарске државе, под чије скуте нису желели. Срби су се борили јер нису желели да изгубе оно што имају и зато што им се указала могућност да добију више но што су имали. Исход ових збивања, за Србе, била је српска Војводина која је персоналну аутономију пречанских Срба оваплотила у територијалну. Световне одлике Војводине песонификовао је војвода, а духовна патријарх.

Уз Србе из Угарске, против мађарских устаника, ишле су и чете Срба из Кнежевине Србије. Припадници ових чета имали су статус добровољаца, али њихова организованост, личност њиховог вође Стевана Книћанина и читав поступак њиховог припремања и пребацивања на угарско ратиште указивали су на дубоку умешаност Правитељства Кнежевине Србије. Оно што се догодило у време мађарске буне демантује тврдње да са 1856. годином и Париским уговором почиње излазак Србије из тесног круга међународних односа који су

јој били доступни. Србија је, у ствари, осам година раније својим учешћем у догађањима у Угарској прешла границу својих могућности у међународним односима, коју су јој пређашњи уговори обележили. (Ристић, 1896:7) На почетку је учешће Србије било тајно, прикривено одзивом србијанских добровољаца који независно од свог правитељства иду у помоћ пречанској браћи. Иако је свако војно дејство према побуњеним Мађарима одговарало бечком двору, постојао је и страх од војног организована словенског елемента у монархији (нарочито компактних и ратоборних Срба). Како је изгледало да ће Беч сам угушити мађарску буну, присуство српских добровољаца би временом могло да постане реметилачки чинилац, па је у том смислу аустријски генерални конзул у Београду Мајерхофер интервенисао код српског правитељства и захтевао да оно опозове добровољце из Угарске. Наравно, због тренутног положаја бечког двора интервенција је била пријатељска, а не ултимативна. У том смислу била је поверена мисија Атанасију Николићу, коме су српски добровољци формално обећали повратак у кнежевину, али су даље остали на тлу побуњених крајева Угарске. Устанак Мађара је, међутим, толико узео маха да бечка влада више није имала времена за тактичке игре са словенским елементом у монархији, већ јој је једини циљ и животна питање опстанка монархије постало угушење покрета у Угарској. Свако деловање, војно, али и било које врсте, против Мађара Бечу је било потребно. Тако је српски покрет у Војводини добио службено признање бечког двора, а деловање Србије постало је отворено и званично. (Ћоровић, 1997: 497) Из Србије је почело да стиже све више добровољаца али и помоћ у новцу и муницији. Окончањем мађарске буне почео је и повратак добровољаца у Србију, својом вољом, без ичије интервенције са стране.

Треба напоменути да је на почетку било интервенција и Порте и Русије да Србија остане неутрална према догађајима у Угарској. О мерама које треба предузети по питању неутралности писале су и Србске новине, као званични орган Кнежевине,³ а умереност и уздржљивост саветовала је и Француска. Ове препоруке биле су млаке и у складу са непосредним током догађаја. Развој покрета у Угарској је, на крају, изазвао и војну интервенцију саме Русије, која је на почетку прокламовала своју неутралност препоручивши је и осталима.

Својим учешћем у Мађарској буни Србија је створила фактичко стање које је о развоју њене државности говорило више но тада важећи и међународно признати правни акти. Тако су на Србију гледали и многи савременици и потоњи хроничари минулих догађаја. Француски писац Рене Таљандије казује да до 1848. године Србија није давала другачије знаке живота, до као део Отоманског царства и наводи да "њене побуне, њени ратови, њене победе, установа њене самосталности - све се то догађало у крилу царевине; први пут 1848. она је узела учешће у спољашњим догађајима, вршила право мира и рата у своје властито име, извршила дело суверенства." (Taillandier, 1875: 368) Можда би се могло рећи да су овакве оцене претенциозне, те да деловању Србије дају већи значај него што је био у стварности. Чињеница је,

³ Србске новине, 1848, бр. 49.

међутим, да је овакав излазак Србије ван својих граница показао да фактичке могућности Србије премашују њен формални статус.

Петровска скупштина

Ови догађаји су имали одраз и на унутрашње односе у Србији и јак утицај на унутрашњи сегмент развоја њене државности. Снага тог утицаја показала се и на Петровској скупштини сазваној 28. јуна 1848. године. Може се, чак, рећи да је Петровска скупштина била репрезент стицаја свих тежњи које су утицале на развој државности Србије тога времена, као и слика стицаја спољних и унутрашњих фактора изазваних револуционарним догађањима у Европи.

Повод за сазивање скупштине били су догађаји у Угарској и улога Срба у њима, али је стварних разлога било више. Многе противречности уставобранитељског режима, као и јавно и тајно деловање опонената и присталица режима, казивали су да је скоро сазивање скупштине неминовно, али и корисно. Како је Савет у договору са кнезом закључио, скупштина треба да буде сазвана због настанка догађаја и „усколебаним стањем у Европи и у неким пределима суседства нашег и због могућности да се јаве још тежи и важнији догађаји”. (Митриновић, 1937: 56) Но, тежи догађаји наступили су и пре самог сазивања скупштине. Подстакнути догађајима у Угарској и српским покретом кнежеви Милош и Михаило Обреновић напустили су место свог сталног боравка и, што из родољубивих побуда, што из разлога личног интереса, настојали да се укључе у српски покрет. Како обреновићевци у Србији нису мировали и како је режим зазирао од њиховог деловања и веза са Обреновићима у емиграцији, настојало се да се на сваки начин осујети деловање кнежева Милоша и Михаила.⁴ То је био и један од разлога одлагања дана сазивања скупштине, па је скупштина, уместо 1, сазвана 28. јуна 1848. године у Крагујевцу.

Уз наведене проблеме Правитељство Кнежевине Србије имало је пред собом задатак да ток рада скупштине спроведе тако да опредељење за помоћ и учешће у српском покрету у Угарској нађе потврду у скупштини, а да се у исто време не отварају по правитељство непријатна питања. Требало је да Скупштина буде средство владе, а никако влада предмет напада и провере од стране скупштине. Опасности по режим вребале су са свих страна. Догађаји у Аустрији ишли су Србима на руку, али се никако није смело дозволити да покрети изазвани револуцијом узму маха и са друге стране Саве и Дунава. Револуција и позиви на увођење парламентарне владавине могли су да угрозе крхке темеље успостављеног режима у Кнежевини Србији. Свака агитација и било какво политичко померање у Србији, могло би да иде на руку Обреновићима, круговима домаћих незадовољника и Вучићевој демагогији. Сам Вучић је, као појединац, представљао опасност. У себи је спојио неспојиве идеје и постајао све

⁴ За то су коришћена сва могућа средства, па и везе са Илирским покретом. У служби напора београдског режима била је и нечасна улога Људевита Гаја за време бављења кнеза Милоша у Загребу

више опозиција режиму који је сам утемељио. Залагао се за политичке слободе, које је и сам гушио, захтевао је сазивање скупштине (чак једанпут годишње), јавно исказивао незадовољство сатусом који је имао и почастима које је захтевао а није добијао. На другој страни био је против давања сваке помоћи Србима у Угарској и против било каквог мешања у мађарску буну, јер је, по њему, „наше до баре (тј. Саве и Дунава) и преко баре немамо шта да тражимо”.⁵ Постојан у неговању свог туркофилства и русофилства, од ауторитета је признавао само представнике Турске и Русије, а најверованије у инат кнезу Александру, обновио је своје везе са Милошем Обреновићем. Његова, простом народу пријемчива, демагогија могла је рад скупштине да одвуче на сасвим другу страну и направи, за владу, несагледиве последице.

Да би се све поменуте опасности предупредиле требало је добро припремити скупштину и пред њу изаћи са јасним програмом. За то се нарочито залагао Илија Гарашанин, јер, како је тврдио, српски народ очекује значајне резултате од скупштине. Али без јасног програма акције мало се могло постићи, а демагози, као што је Вучић, лако су могли да се дочепају власти и да њоме манипулишу за своје циљеве.

У таквом тону је и отворена скупштина. У својој беседи кнез је навео да је скупштина „сазвана тога ради, да се у овим бурним обстојателствима Европе у нашој земљи мир и поредак одрже, и наредна права и слободе на Уставу земаљском основане од сваке повреде сачувају и обезбеде.” (Продановић, 1947: 161) Скупштини није омогућено да ради у пленуму, већ је своје захтеве формирала радећи по окрузима, како би се спречило да постизањем јединства у захтевима ствари крену непредвиђеним током. И поред таквих мера скупштина је изашла са захтевима несвојственим њеном сељачком саставу и по режим врло неоповољним. Разлог за то је лежао у чињеници да је свакој групи посланика (у огромној већини неписмених) био придодат по један писар. Регрутовани из реда млађих припадника тек зачете интелигенције, писари су, подстакнути либералним идејама и актуелним догађањима у Европи, неписменим посланицима потурили идеје као што су били захтеви за слободом науке и штампе. (Ђорђевић, 1973: 60)

Основни захтеви, међутим, тicali су се редовног одржавања скупштине и подношења рачуна, нарочито финансијских, за рад владе у протеклих шест година. Ти захтеви су директно погађали основе установљеног бирократског режима. На захтев за редовно сазивање скупштине дат је одговор да се у Савету већ припрема нацрт закона о народној скупштини, а тражено подношење рачуна обећано је за прво наредно скупштинско заседање. Обећани закон није донет, нити се скупштина састала у наредних десет година.

Међу стотинак захтева које је поднела скупштина било је и ретроградних којима су посланици за народ, притиснут бирократским режимом, тражили старе правце, али и оних који су својим социјалним карактером одражавали тежње народа да се растућим изопаченостима бирократије стане на пут. Тако је тражено да се замене неспособни чиновници, да се вишим

⁵ Успомене и доживљаји Димитрија Маринковића 1846-1869, 8.

чиновницима смање плате, те да се чиновништву и свештенству забрани бављење трговином. Неки од ових захтева формално су били прихваћени, али то није изменило фактичко стање.

На постављање оваквих захтева, велики утицај имало је и Вучићево присуство. Он је довео своје Гужане са намером да узурпира рад скупштине и наметне јој своју вољу. За разлику од поменутих тежњи, изазваних општим кретањима друштва у земљи и ван земље, Вучић је на скупштину дошао да води свој лични рат за показивање своје моћи, за обрачун са неким људима и задовољење своје личне сујете. Он је на скупштини деловао као апсолутни победник, али његова победа фактички ништа није променила. Да би се задовољио „војвода и предводителј народа” оставке су дали саветници Стеван Книћанин и Лазо Зубан и директор кнежеве канцеларије Алекса Јанковић. (Продановић, 1947: 162) Потоњи догађаји показали су да је ово задовољење било формалне, а не фактичке природе.

Петровска скупштина окончна је без икаквих последица по режим и његове постављене смернице на спољашњем и унутрашњем пољу. Она је, међутим, дала слику режима у Србији и слику онога што ће бити путоказ Србији условљен актуелним догађањима. Показала је однос снага у Србији и, можда предсказала будућност установљеног режима.

Та и таква Србија ушла је у предратна, ратна и поратна збивања Кримског рата и са Париског конгреса изашла у новом руху.

Закључна разматрања

Уз све шаренило одлика уставобранитељског режима, овај режим је устотичио државни апарат, што је предуслов постојања и развоја сваке озбиљне државе. Више се није могао ставити знак једнакости између државног апарата и кнежеве свите, што је карактерисало Милошеву владавину. За Уставобранитеље неки писци кажу да су направили хиперпродукцију закона и уредаба. Примена многих била је јако отежана због фактичког стања државе у настајању. Али треба имати у виду и да је то била и нужност. Уставобранитељи су за собом оставили значајне системске законе, почев од знаменитог Српског грађанског законика 1844. године, па надаље. Такође не треба занемарити напоре режима на унапређењу просвете. У неписменој Србији, где је слање деце у школу углавном схватано као намет, ово је био тежак пионирски задатак. Бирократски државни механизам, базиран на изградњи јаког чиновничког апарата, за последицу је имао издизање чиновништва као посебног, привилегованог слоја друштва. За чиновнике су уведене униформе, чији су обавезан део били мундир и рукавице, уведена су и чиновничка звања, по угледу на руско чиновништво. Поједини нижи чиновници, без образовања, навикнути на турски начин одевања, деловали су у новој улози гротескно. Аномалију стварања чиновничког апарата представљао је и однос многих чиновника према свом положају као према малом феуду, што је отварало пут корупцији и злоупотреби сваке врсте. Чини се да је најбоља слика аномалија новог режима дата на

Петровској скупштини 1848. године. Сазвана првенствено због актуелних збивања у револуционарној Европи, скупштина се изродила у озбиљну критику режима. На скупштини су изнети захтеви да се: неспособни чиновници отпусте из службе и да се замене способним, да се за кривицу не премештају из места у место, да се вишим чиновницима смањи плата, да се чиновницима и свештенству забрани трговање. Изнет је захтев да се изврши увид у државне финансије, захтевана је и слобода штампе, и као најважније, захтевано је редовно одржавање скупштине. Било је и ретроградних захтева. Притиснут теретом новог стања (по виђењу проф. М. Ђорђевића), народ често није видео могућност да се оно превазиђе, већ је тражио нешто што је раније било, неке старе правике.

Спољна политика Уставобранитеља била је по много чему ограничена статусом Србије. По слову Устава, Србија је била султанова самоуправна провинција. Имала је Турску за сизерена (формално и суштински) и протектора оличеног у Русији, која је свој статус заснивала на фактичком стању и слову мировних уговора са Турском. Фактички, Србија је већ у то време вршила многе „акте суверенства„. Већ пред крај Милошеве владавине у Србији су били акредитовани конзули значајних европских сила. Неки од њих били су акредитовани код Порте, али су неки били акредитовани и код српског кнеза. У време Мађарске буне, српске снаге, под командом Стевана Книћанина, и уз благослов бечког двора, учествовале су у борбама Срба Војвођана против Мађара. Франц Јозеф, тада тек пунолетни аустријски цар, према Србији је се опходио као према значајном и лојалном суседу. Иако је, како наводе неки писци, уставобранитељска спољна политика углавном била туркофилска (сам Тома Вучић је био оличење такве политике), њене одлике казују да је она била далеко комплекснија и у служби изградње фактичког суверенитета. О томе говори и Гарашаниново „Начертаније„, нека врста зачетка српског националног програма. На Париском конгресу 1856. године, где је склопљеним мировним уговором и формално окончан Кримски рат, таква политика Србије је вољом сила учесница успешно материјализована. Ту је српско питање изашло из оквира билатералних или понекад трилатералних односа заинтересованих сила. Србија је постала предмет конгресних расправа и део мировног уговора који су потписале све релевантне силе ондашње Европе. Њен положај више нису гарантовали протектор и сизерен, већ све европске силе. Србија је овим уговором о миру престала да буде само предмет, већ је у неким питањима постала партнер и пуноправни судеоник међународних односа.

Литература:

1. Bartulović, Ž, Ranželović, N, (2012), *Osnovi ustavne istorije Jugoslovenskih naroda*, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš
2. Đorđević, M, (1973), *Pregled Razvitka političkih i pravnih ustanova Srbije od kraja XVIII do početka XX veka*, Fakultet političkih nauka u Beogradu, Beograd

3. Jovanović, S, (1990), *Ustavobranitelji i njihova vlada, Druga vlada Miloša i Mihaila*, BIGZ, SKZ, Beograd
4. Č.Mitrinović, M. N. Brašić, (1937), *Jugoslovenske Narodne skupštine i Sabori*, Narodna skupština Kraljevine Jugoslavije, Beograd
5. J. Prodanović, (1947), *Istorija političkih stranaka i struja u Srbiji*, Prosveta, Beograd
6. Randelović, N, (2009), *Istorija prava II – Osnovi srpske istorije prava*, Sven, Niš
7. J. Ristić, (1896), *Spoljašnji odnošaji Srbije novijega vremena I*, Državna štamparija, Beograd
8. V. Ćorović, (1997), *Istorija Srpskog naroda*, Glas Srpske, Banja Luka
9. S. R. Taillandier, (1875), *La Serbie au XIX secle*, Didier et C, Paris

Извори:

1. Srbske novine, 1848, br. 49.
2. Uspomene i doživljaji Dimitrija Marinkovića 1846-1869, srediо Dragoslav Stranjaković, Beograd 1939.

PRINCIPALITY OF SERBIA IN 1848 – SOVEREIGNTY ACTS OF A VASSAL STATE

Summary: The revolutionary year of 1848. left a deep mark on events in the Principality of Serbia. The vassal status of Serbia was not an obstacle in Serbia acting as a state with all elements of sovereignty. The „Hungarian Revolution” did not only endanger the rule of Vienna in Hungary, but also the status of Serbs, who had personal autonomy in the Austrian Empire. Sending volunteer units under the command of Stevan Knjčanin, with Vienna’s approval, represented an act of sovereignty. Franz Joseph himself treated Serbia as a neighboring country and not as an autonomous Turkish province. In the Principality of Serbia itself the state apparatus behaved in accordance with the current historical moment. Even though the National assembly was not envisioned as a part of government authority, it was convened on Saint Peter’s Day in 1848. The assembly was convened primarily because of events in the neighboring monarchy, but it had a much deeper social and state-building character. The demands of the assembly members and the government’s responses were an image of the dynamic development of social and state relations in Serbia. Even though the majority of considered demands was not fulfilled, the mere convocation of the assembly, its flow and importance, have exceeded the importance of a political event caused by an international situation.

Key words: Principality of Serbia, sovereignty, assembly, 1848.

